

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inqquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Quæst. 8. Quid sit propositio per se nota. Quid nota per aliud.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

QUÆSTIO VIII.

Quid sit propositio per se nota. Quid nota per aliud. Quotplex. Et qualis?

278 **Q**uæstio hæc dumtaxat agit de propositione obiectuā, non item de formalī: quia sola propositio obiectuā est, quæ per se, vel per aliud nota, sive noscibilis dicenda venit. Ea autem propositio obiectuā dicitur per se nota, sive immediata, quæ ex terminis ipsis semel concepsit, sive apprehensis circa discursum est, iudicabilis, atque adeo scibilis. Ex vero per aliud nota, sive mediata, quæ ex alio quopiam prius iudicato medio discursu est, inferibilis, atque ita iudicabilis, & scibilis. Quoniam autem propositio obiectuā non solum evidenter, sed sāpē etiam probabiliter tantum, sāpē etiam improbabilitate ex ipsis terminis est iudicabilis, atque iudicatur de facto, ut cernitur in scientiis, & facultatibus, aliusque notitiae humanis, quæ non solum ex evidenter, sed ex probabilitate, aut etiam improbabilitate principiis ex terminis, & circa discursum iudicatis procedunt. Ideo propositio per se nota non solum evidens, sed probabilis, atque etiam improbabilis esse est potest, tametsi vulgo sola, quæ est evidens, soleat vocari per se nota. Sed prorsus abs iure, quando toto facultatum probabilem, discursumque improbabilem principia per se nota sunt, ut experimur. Quoniam item sāpē contingit, ut eadem propositio obiectuā & sit ex terminis ipsis per se iudicabilis, & ex alio prius iudicato, ut potest cum illa conexo iudicari etiam possit medio discursu. Ideo sāpē contingit, ut eadem propositio obiectuā & per se, & per aliud nota, sive noscibilis, quidquid nonnulli contradicant. Et quippe propositionem per se, aut per aliud notam, & esse per se, aut per aliud noscibilem, procedem accipitur in praesenti.

279 Cūmque propositio obiectuā respectuē ad intellectum, per quem est ex ipsis terminis iudicabilis per se nota, sive noscibilis dicatur consequens est, ut propositio obiectuā, quæ comparatione vnius intellectus per se nota, sive per se noscibilis est, comparatione alterius talis non sit, eo quod primus sūa perspicacitatem, & acumine terminorum penetrat convenientiam, aut repugnantiam, quam legendum ob suam heberdinem, aut ruditatem non assequitur. Vnde sit, ut sāpē comparatione sapientius, & ingeniosius sit per se nota, sive noscibilis propositio, quæ comparatione ruditus, aut idiotus talis non sit. Quod rursus sit, ut quod quis perspicacioris, aut magis exulti intellectus est, eō plures sint relata ad ipsum propositiones per se nota. Quemadmodum, eō etiam sunt plures propositiones evidentes iuxta doctrinam traditam *supra dispt. 4.* Nihilominus, sicut non dicitur propositio evidens absolute, & simpliciter, quæ vni, vel alteri intellectui est talis, sed tantum, quæ vel omnibus communiter, vel plerisque, ut ibi notauimus, ita non dicitur propositio per se nota absolute, & simpliciter, quæ comparatione vnius, aut alterius intellectus talis est, sed tantum, quæ comparatione omnium communiter, aut fere omnium, aut saltem plurimorum.

280 Id, quod itidem venit dicendum de propositione nota per aliud. Nam, & hæc respectuē ad in-

tellectum, à quo per aliud est iudicabilis, dicitur talis; atque ita sāpē contingit, ut propositio, quæ comparatione vnius intellectus per aliud prīus cognitum noscibilis est, non sit talis comparatione alterius. Quod ex duplice capite nasci potest: vel, quod hic penetrare, atque adeo iudicare non potest illud aliud, per quod propositio erat noscenda, vel, quia est illud iudicet, cius connexionem cum propositione penetrare, ac comprehendere non valet. Duo quippe præscribi debent, ut propositio per aliud noscibilis, medio discursu noscatur, & iudicetur iuxta doctrinam latius traditam *supra dispt. 2. quest. 5.* primum antecedens illud, ex quo prius iudicato, est inferenda propositio obiectuā, quæ proprieatē consequens dicitur. Secundum connexionem ipsius antecedentis cum ipsa propositio consequente. Fieri autem potest, ut talis propositio per tale antecedens non sit noscibilis respectu aliquius intellectus, vel quia vtrumque, vel quia alterum tantum ex duobus dictis prænoscendis noscibile ab ipso non est, sūm tamen respectu alterius intellectus valentis vtrumque prænoscere noscibilis sit.

Vnde obiter colliges prīmū: quād propositio obiectuā per aliud medio discursu noscitur, semper, aut plerunque saltem, interuenient aliquid notum per se ex terminis ipsis, etiam cum illud aliud non per se, sed per prius aliud notum est, nimirum, connexionem cum ipsa propositio illūmet, ex quo ipsa immediate inferitur. Ex duobus enim, quæ prænoscit, debent, ut dicebamus, ad inferendum quodvis consequens ex antecedente immediato, nempe antecedens ipsum, & connexionis eius cum consequente, connexionis autem semper, aut plerunque saltem cognoscitur ex terminis ipsis, etiam quando antecedens per aliud prius notum est. Cūm enim quis per longam ratiocationem ex A indicato ex terminis inferat B, & ex B illato ex A, inferat C, & ex C illato ex B, inferat D, & ita deinceps, etiā B indicetur per A prius indicatum, & C per B, & D per C, &c. connexiones tamen B cum C, & C cum D & communiter indicantur ex terminis. Dico *communiter*: quia fieri potest, ut B formaliter prout connexum cum C inferatur ex A, & C similiter ex B, & D ex C. quocumque etiam connexiones erunt indicatae per aliud, & non ex terminis. Hoc tamen raro contingit, vel, quia, dum inferatur B ex A ad connexionem, quam habet B cum C non attendit; sed tantum, quando progradientur intellectus ad inferendum ex B, C, & in sequentibus pariter. Vnde quia A, revera non connectitur immediata cum B formaliter, prout connexum cum C, nec B cum C, nec C cum D, atque adeo nec B est inferibilis ex A formaliter prout connexum, cum C, nec C ex B, nec D ex C similiter, ac proinde tantum ex ipsis terminis noscibilis sunt connexiones istæ.

Vnde secundū colliges. Quidquid requiritur, aut 281 conductus ad bene iudicandum ex terminis propositiones per se notas, etiam requiri, & conducere ad bene discurrendum pro iudicandis etiam propositionibus notis per aliud; siquidem, inter discurrendum connexiones, quibus submittit discursus, ordinariè indicantur ex solis terminis, & sāpē non sunt aliter iudicabiles, ut vidi- mus.

Et quoniam iudicia habita ex terminis propositionis obiectuā circa discursum ex prīus simplicibus apprehensionibus ipsorum terminorum saltem videntur, ut ex quibusdam conditionibus propo-

proponentibus, atque adeo veluti approximantibus intellectui terminos ipsos, ut constat ex doctrinâ supra statutâ disp. 2. quæst. 4. sicut fit, ut propter prauam, & confusam terminorum apprehensionem non possit propositio ex terminis ab intellectu iudicari, quæ alias indicaretur, si termini ipsi melius, & clarius, distinctiusve apprehenderentur. Vnde, sequuntur duo. Primum, attentam terminorum considerationem, intentamque apprehensionem multum conferre ad iudicandam ex terminis propositionem. Secundum, idoneitatem intellectus, atque etiam imaginationis (quâ ille iuatur) ad probâ apprehendendos terminos propositionum obiectuarum apprimè conducere ad illas ex terminis iudicandas. Quæ etiam duo consequenter conducunt ad discurrentem, & medio discursu iudicandas etiam propositiones per aliud notâ, iuxta dicta num. præcedent. Vnde rursus efficitur, ut, qui facilem, & promptam imaginacionem habent, aptiores sint ad scientias illas comparandas, quæ plus, quâ alia ab imaginatione dependent, ut sunt Mathematicæ, & similes.

284 Sed dubitari hic potest: vitrum comparatione cognoscentium, seu iudicantium intuitiue, sive per proprias species, sint etiam possimiles propositiones obiectiæ per se, & per aliud notâ, ut sunt comparatione iudicantium per species alienas, qualiter nos iudicamus pro statu præsenti? Respondco, possimiles esse. Et quidem de propositionibus per se notis est certum: quia pleraque saltum eorum, quæ Angeli, & animæ separatae naturaliter cognoscunt per proprias species, per se immediate, & citra discursum ab eis iudicantur per ipsam intuitionem cognitionem, quâ ab eis cognoscuntur, ut traditur à Theologis in materia de Angelis: immo vero nulla videtur esse possibilis veritas obiectiæ, quæ saltum supernaturaliter, non sit per se noscibilis, ac iudicabilis intuitione ab intellectu Angelico, aut etiam humano; quandoquidem, veritas increata, & infinita Dei per visionem beatificam ita ab utroque noscibilis, atque iudicabilis est. Vnde, loquendo supernaturaliter, omnis veritas obiectiæ comparatione intellectus Angelici, atque etiam humani, per se nota, sive noscibilis esse videtur intuitiue. Loquendo vero naturaliter, possimiles alias esse, quæ non per se, sed per alius tantum sint intuitiue cognoscibilis ab iis, qui intuitiue cognoscunt, inde probatur: Quia nihil est, quod veret, dari in intellectu speciem propter obiectiæ B, talis naturæ, ut nequeat causare naturaliter iudicium intuitionum eius, quonque inuenitur prævio, & intuitioni iudicio de obiecto A, prout conexo cum ipso B, eo tamen adiuta causer. Quo casu talis intellectus per discursum quedam intuitionum inferat obiectum B ex obiecto A, eritque comparatione eius obiectum B non per se, sed per aliud notum, sive noscibile intuitione. Ex quo patet, quanam propositiones, seu veritates obiectiæ comparatione inveniuntur per se, & per aliud notâ esse possint. Et quâ ratione.

285 Sequitur nunc, ut specialius determinemus, quanam propositiones sint per se notæ, & quanam per aliud comparatione nostri intellectus cognoscens pro hoc statu per species alienas. Pro quo suppono, duplum illum modum quæst. præcedent. commemoratum, quem habemus iudicandi de rebus penes duplum eorum statum quiditatum, & existentiale, duplexque genus veritatum obiectuarum, quas illæ habent, prout in tali-

bus duobus statibus, iuxta dicta fusiùs *suprà dispens. 10.* Inter quas, quod ad rem attinet, hoc est discriben. Quod veritates quiditatuæ tam absolute, quâ conditionata; atque adeo propositiones obiectiæ ab eis indistinctæ, omnes sunt Metaphysicæ necessariae; atque ita prædicatum inseparabile est à subiecto, subiectumque subinde cum illo connexum Metaphysicæ est; in absolutis quidem absolute; in conditionatis vero conditionate, sive ex hypothesi conditionis, ut: *Homo est rationalis. Si Angelus effet homo, effet risibilis.* Inter veritates autem, sive propositiones obiectiæ existentiales, alia sunt omni modo contingentes, quæ prædicatum subiecto est contingens, subiectumque subinde cum illo non est connexum, neque absolute in absolutis, neque ex hypothesi conditionis in conditionatis, ut: *Petrus legit. Si Petrus vocaretur, responderet.* Alia vero licet absolute sint contingentes, quando pertinent ad res creatas, ex suppositione tamen vel absolute, vel hypotheticæ subiectiæ, alteriusve conditionis, seu circumstantia subiecto adiunctæ necessariae sunt, quia, tali suppositione facta, prædicatum inseparabile est à subiecto, subiectumque cum illo connexum est, idque, aut Metaphysicæ, aut Physicæ, aut Morali connexione, ut: *Petrus existens est risibilis. Ignis calcifacit. Mater diligit filium. Si Petrus existenter, effet risibilis. Si ignis applicaretur ligno, illud calcaseret. Si mater haberet filium, illum diligenter.* Ex quibus apparet, ad duas classes reduci posse propositiones obiectiæ tum affirmatiæ, seu positiæ, tum etiam negatiæ. Primum carum, quæ sunt de prædicato contingente subiecto, quæ omnes pertinent ad statum existentiale. Secundum carum, quæ sunt de prædicato necessario subiecto. Ex quibus alia ad statum rerum quiditatum; alia ad statum existentiale spectant. Et ad primam quidem classem pertinent omnes illæ, quæ de cœraturis quibusvis possibilibus prædicant, quod existunt, vel, quod non existunt, ut constat. His ita positis, sit

Propositio 1.

Inter propositiones affirmatiæ de prædicato *286* necessario subiecto, tum conditionales, tum absolute spectantes ad statum rerum quiditatum multæ sunt per se nota comparatione nostri intellectus pro statu præsenti.

Hæc propositio certissima est, & traditur ab Arist. lib. 1. Post. cap. 3. ab omnibusque post ipsum Philosophis, atque Theologis. Inde ostenditur: quia omnia principia affirmativa scientiarum agentium de rebus, prout in statu quiditatu, quales sunt pleraque humanæ, propositiones sunt huius genesis per se nota, & que, vel evidentes, vel tantum probabiles, vel etiam interdum improbabiles. Dari autem in omnibus scientiis humanis principia per se nota, & experientiam manifestat, & ratio demonstrat: quia omnis humanus discursus ab aliquo, aut aliquibus iudicis inchoari necesse est. Qui ex una parte erunt primi, atque adeo ab aliis prioribus non oriundi; ex aliâ vero (cum nequeat à nobis pro libito, alioque fundamento concepi, ut constat ex dictis disp. 6. & 7.) in ipsis terminis apprehensis propositionum obiectuarum, quas iudicant, erunt fundati. Quod ipsum est, eas esse propositiones per se notas, sive per se noscibilis.

Fundamentum autem, quo noster intellectus *287* initiatur

nitur ad iudicandam ex terminis propositionem affirmatiū ad statum rerum quiditatiū pertinentē, cōnexio est inter subiectum, & prædicatum, quæ, semel ipsis apprehensis, per se prodit intellectui, illiciū inducit ad iudicandum tale subiectum de suo necessariō fere factū tale prædicatum, sive tal prædicatum de suo necessariō conuenire tali subiecto. Sic, semel apprehensis his terminis *totum, maius, & pars*, coiudicam iudicamus, *totum est maius suā parte*: quia nobis per tales apprehensiones se detegit, totum de suo, sine eo quōd sit maius suā parte, non posse. Similiter, apprehensis semel his terminis, *Peccatum, dignitas, & pœna*, statim iudicamus, *peccatum est dignum pœna*; & in cæteris pariter. Quoties autem propositione absoluta pertinet ad statum quiditatiū est per se nota, etiam conditionata ei correspondens est per se nota, vt: *Si Angelus esset totum, esset maius suā parte. Si aliquid fuerit peccatum, erit dignum pœna*.

Propositio 2.

²⁸⁸ Ut propositione affirmatiū de prædicato necessario spectans ad statum quiditatiū sit per se nota, cōnexio subiecti eius cum prædicato omnino debet esse immediata.

Ratio est in promptu: quia, si sit mediata, propositione non per se; sed per id, quod mediat, erit noscibilis. Itaque sit A connexum cum B, & B cum C, & C cum D, coalescātque propositione ex A, & D, vt ex subiecto, & prædicato. Hæc certè propositione per se nota non erit: quia cōnexio, quām habent termini eius A, D eo ipso, quod est mediata ex ipsis terminis apprehensis ab intellectu deprehendi non potest. Cū enim A non sit per se, & de suo connexum cum D, nisi, quatenus est connexum cum B connexo cum C connexo cum D, seiri ab intellectu non potest. A esse connexum cum D, nisi præsciatur ab ipso. A esse connexum cum B, & B cum C, & C cum D, hoc autem ipsum est, propositionem coalescentem ex A, & D non per se, & immediatè, sed per aliquid, & mediata noscibilem esse.

Propositio 3.

²⁸⁹ Ex propositionibus affirmatiis de prædicato necessario spectantibus ad statum rerum quiditatiū ead imtaxat per se nota esse potest, cuius prædicatum aut est essentiale subiecto, aut passio subiecti immediata. Reliquæ verò de passionibus mediatis non item.

Quia in illis prioribus dumtaxat, non item in his posterioribus est immediata cōnexio subiecti cum prædicato, prout ad propositionem per se notam, de quā tractamus, est requisitum, iuxta *proposit. 2.* Prædicata enim subiecto essentiale ea sunt, quæ vel totam essentiam, vel partem essentia subiecti dicunt. Prima autem passio subiecti est prædicatum aliquid adiiciens essentia subiecti, cum quo illud immediatè connexum est, iuxta diuisionem prædicatorum traditam *suprà disput. 17. q. 7.* Constat autem, subiectum cum essentia suā, sive totali, sive partiali immediatè connexum esse, & cum quālibet immediatè suā passione, cum supponatur, eas subiecti passiones dici immediatas, cum quibus subiectum immediatè connexum est.

²⁹⁰ Vnde constat, eas omnes propositiones per se notas esse, quæ prædicant de subiecto vel speciem, vel genus, vel differentiam, vel prædicata

tum anōnymum, vel mixtum, quæ sunt prædicta essentia, eaque, vel Metaphysica, vel Physica. Necnon, quæ prædicant passiones immediatas subiecti vel communes, vel proprias, aut Physicas etiam aut Metaphysicas iuxta dicta *ibid.*

Propositio 4.

Propositiones affirmatiū de prædicato contingente subiecto per se nota esse non possunt, nisi comparatione intellectus, quia sequitur illas per experientiam notitiam, atque adeo mediā aliquā ipsarum specie propriā interueniente.

Omni enim specie propriā, & experientiā seclusā, nulla affirmativa propositione potest a nobis ex ipsis terminis iudicari, nisi vi connexionis inter subiectum, & prædicatum repertæ inducatur intellectus noster ad eam iudicandam iuxta dicta *propositionibus præcedentibus*. Vbi autem prædicatum subiecto est contingens, nulla connexionis repertæ inter subiectum & prædicatum, vt confit. Ob id nemo scire potest, rem aliquam contingentem existere ex vi præcisè apprehendendi illam, & existentiam eius, nisi, vel ipsam experiat, vel ex alieno testimonio, aut alio fundamento cum ea connexioni prius nota, ad ipsius notitiam perueniat, vt est notissimum; alioquin, cūm quālibet rem, propter existentem possimus pro libito apprehendere, de quālibet pro libito possemus scire, vtrum existat, vel non existat. Quod est absurdum. Adde apprehensiones rei, & existentia eius ab experientiā talis rei non oriunda, quæ esse indistincte ad negandum, atque ad affirmandum, ipsam existere, vt etiam est notum. In quo differunt ab apprehensionibus rei, & prædicari necessarij eius ut talis, quæ de se ad illius affirmationem determinant, neque cum negatione possunt componi.

Iam de rebus, quæ sub experientiam caduntur, ²⁹¹ diis speciebus propriis, quas de se imprimunt, & sunt omnia accidentia sensibilia, & actus nostrorum potentiarum intentionalium, iuxta dicta *diss. 1. q. 2.* alia ratio est. Multæ enim propositiones ad illas spectantes iudicantur ex ipsis terminis propter apprehensiones experimentales apprehensis; atque ita per se nota sunt comparatione intellectus tales res experientiæ, quantumvis sint de prædicato contingente subiecto: huiusmodi enim experimentales apprehensiones, vt pote ab speciebus propriis talium rerum oriunda vim habent suæ naturæ ad procreanda per se immediatè talium propositionum iudicia. De quo nullum est dubium. Sic enim omnes ex terminis, & citra discussum iudicamus ea, quæ sentimus, existere, tum esse inter se similia, vel dissimilia, esse inter se distincta, vel loco dissimilia. Sic iudicamus de corporibus, quæ cernimus, esse alba, vel nigra, vel alterius coloris, formosa, vel foeda, magna, vel parva, æqualia, vel inæqualia, &c. Sic de iis, quæ tangimus, esse calida, vel frigida, siccata, vel humida, lenia, vel aspera, grauia, vel leuia, &c. Pariterque de innumeris aliis, quæ sub sensu nostris, aut aliter sub nostram experientiam, cadunt.

Propositio 5.

Ex propositionibus affirmatiis absolutis, seu ²⁹² categoricis de prædicato contingente multæ sunt passiones per se nota. Ex hypotheticis verò de simili prædicato nullæ.

Prima

Prima propositionis pars ex dictis in præcedente confit. Ibi enim vidimus innumeras propositiones categoricas de prædicato contingente passim à nobis ex terminis ipsis iudicari circa res, quæ passim cadunt sub experientiam nostram.

Secunda autem pars inde ostenditur: quia propositio conditionata de prædicato contingente nec potest iudicari ex terminis vi connexionis reperire inter subiectum, & prædicatum ex hypothesi conditionis: quia nulla talis connexionis datur, alioquin non esset prædicatum ex tali hypothesi omnino contingens subiecto, uti supponimus. Nec potest iudicari ex terminis vi aliquius experientia, sub quam ea cadat. Quia nihil, propter conditionata existens, potest sub experientiam cadere. Alius autem modus non est, quo possit aliqua propositio per se nota esse, ut constat ex dictis. Porro, nihil propter conditionata existens posse sub experientiam cadere, imprimis à priori monstratur: quia potentia experientiae nihil non existens absolute possunt percipere, cum à non existente absolute nequeant recipere species, quibus illud sunt perceptuæ, ut constat: sed neque per species receptas ab existentibus absolute possunt percipere illa propter existentia tantum conditionata: quia nec tales species illa sic valent representare, nec tales potentia actus ex parte obiecti conditionatos virtute talium specierum valent conceperit, cum pro absolutis tantum dente à natura obiectorum, ut etiam est notum. Deinde, id etiam ostenditur ab ipsa experientia: quia nemo haec tenus expertus est quidam propter conditionata existens præcisè, ut cunctis satis, superque compertum est, & manifestum.

Propositio 6.

294 Propositiones affirmativa per se notæ de prædicato contingente de præsente, aut de præterito possunt esse. De futuro vero nequamquam.

Quod possint esse de præsente conitat ex dictis *propositio 4.* omnes enim propositiones per se notæ de prædicato contingente ibi commemoratae de præsente sunt. Quod autem possint etiam esse de præterito ipsa experientia manifestat. Passim enim per species memoratibus in memoria affluentes recordamus præteritorum; atque ita ex ipsis terminis iudicamus, tum nos illa antea cognoscimus, quod omnino contingens fuit, tum etiam illa antea exiisse, quod etiam fuit omnino contingens, quando illa ex eorum genere sunt, quæ tunc à nobis experimentaliter, atque adeo ex terminis ipsis cognita fuere. Species quippe memoratibus reliqua ex cognitione præterita obiecti experimentaliter noti, & cognitionem, & obiectum ipsum valer ex terminis notificare: quia veriusque est species propria suo modo; à cognitione scilicet causata immediata, ab obiecto autem media species propriæ, quam ipsum impedit potest experientia.

295 Quod dubitari hic potest est. An species memorativa præteritorum, quæ antea non ex terminis ipsis; sed per diffeatum nouimus, sive ea fuerint contingentes, sive necessaria, valeant ipsa notificare ex ipsis terminis ut præterita? Cui dubitationi respondeo primò, certum esse, tales species valeat ex terminis notificare ipsas præteritas, & contingentes cognitiones, quarum species propriæ sunt. Ut minimum enim iudicamus ex ipsis terminis, nos tales cognitiones habuisse,

Pharus Scientiarum, Tom. II.

cum primò in recordationem earum, & consequenter suorum obiectorum incidimus. Necessarium quippe est, uniuersaliter loquendo, ut prius iudicium, quod intellectus noster concipit in quoquis negotio ex solis apprehensionibus terminorum propositionis iudicata nascatur, cum non præcesserit aliud iudicium, unde illud tunc possit nasci, atque adeo, quod sit iudicium talis propositionis ex solis ipsis terminis, ac subinde, quod propositio ipsa sit per se nota. Secundò respondeo. Quando propositio per cognitionem præteritan iudicata non est per se ex solis suis terminis, sed per aliud prius notum ante à iudicio præterito iudicari, ita non posse posse iudicio memoratio iudicati ex solis suis terminis, sed tantum per aliud prius iudicatum, sive hoc sit id ipsum, per quod antea fuit iudicata, sive sit, uti frequentius evenit, iudicium præteritum, quod ob connexionem saltem moralem, quam habet cum suo obiecto semel per se iudicatum fundamentum sufficiens præberet ad inferendum, & iudicandum ipsum obiectum. Sic dum oblixi demonstrationis meminimus nos, propositionem aliquam antea demonstrasse, inde evidenter inferimus, eam esse veram: quia evidenter scimus per iudicium memoratorium ex ipsis terminis conceptum, nos antea de illa iudicium euidens habuisse. Similiterque sapere euenit in aliis casibus. Respondeo tertio: euenire item posse, sapereque etiam fortasse de facto euenire, ut per iudicium memoratorium citra discursum, atque adeo ex ipsis terminis iudicemus, propositionem antea cognitam, quæcumque ea sit, ut coniunctam cum iudicio eius præterito, tanquam cum quodam syncategoremate redende eam per se noscibilem, uti quodvis antecedens reddere quodvis consequens potest per se noscibile, si ut quoddam syncategorema coniungatur cum illo iuxta, iuxta doctrinam statuendam *propositio 7.*

Iam vero nullam propositionem per se notam 296 de prædicato contingente posse esse de futuro, quæ est ultima pars propositionis, inde monstratur: quia propositio de prædicato contingente aliunde quam media experientia, vel præsente, vel præterita per se nota esse nequit, ut constat ex dictis. Id autem, quod est futurum, quæ tale, sub experientiam cadere nequit, ut satis ex se est notum.

Propositio 7.

Propositio affirmativa, quæ ex terminis categoriæ non est per se nota, adiuncto aliquo syncategoremate, in per se notam transire potest.

Quod fieri, si subiecto propositionis aliæ non per se nota, adiungatur syncategorema cum prædicato eius connexionum immediatæ, propositio enim, quæ resultabit integrum subiectum habebit connexionum immediatæ cum prædicato propter tale syncategorema includitum in ipso, atque ita per se nota euadet, iuxta doctrinam statutam *propositio 1. & 2.* sic propositio, in quâ passio mediatæ prædicatur de essentiâ, ac proinde non est per se nota iuxta *propositio 3.* in per se notam transire, si passio mediatæ adiungatur, ut syncategorema subiecti. Et uniuersum omnis propositio aliæ mediata in immediatam transire, si termini omnes intermedij adiuncti subiecto syncategorematum sint eius.

Vt tamè doctrina hæc, quæ uniuersalis est & certa specialius, & clarius constet, ex alia latè exposita

P. supra

suprà disp. 2. q. 4. conséclar. 5. est supponendum. Quoties intellectus noster per iudicium exprestè, & formaliter affirmat actum obiectuum significabilem per verbum (quod propositionis obiectuæ potissimum prædicatum est) prout connotantem terminos alios, sive, prout, subest illis, non posse non eum tacitè simul, seu virtualiter affirmare terminos ipsos, quâ ratione sunt connotati, nempe quoad esse eorum quiditatuum, si connotantur, prout in statu quiditatu, au quoad esse eorum existentiale, si connotantur, prout in statu existentiali. Quoties verò intellectus noster eiusmodi actum negat exprestè, & formaliter per iudicium, necesse non esse, quod negat tacitè, seu virtualiter terminos connotatos per illum. Ratio conspicua vtriusque est. Quia, ut actus habeat esse connotans alios terminos, euidenter est necessarium, quod & ipsi termini habent esse connotatum per actum, ut verò actus non habeat esse connotans alios terminos euidenter non est necesse, quod & ipsi termini non habent esse connotatum per actum, cum euidenter sit sufficiens, quod solus actus non habeat esse. Evidens quippe est, ut sit totum, debere esse omnes omnes partes; ut verò desit, sufficiere, quod desit una. Atque ita affirmatio expresta de actu prout connotante alios terminos necessariò est quoque affirmatio tacita, sicut de ipsis terminis, cum tamen negatio expresta de actu, prout connotante alios terminos, negatio adhuc tacita de ipsis terminis necessariò sit.

299 Hinc sequitur primò. Quoties ex parte subiecti, vel prædicati propositionis affirmari posse, aliquod syncategorema, quod eo ipso est connotatum actus obiectuum talis propositionis, non posse non per exprestam affirmacionem huiusmodi actus tacite simul ipsum syncategorema affirmari, quâ ratione per ipsum actum connotatum est. Atque adeò neutriquam posse intellectum tali propositioni assentiri, nisi habeat simul fundamenta ad affirmandum tum actum, tum syncategorema, prout connotatum per ipsum; cum tamen, et si ex parte subiecti, vel prædicati propositionis negatiæ ponatur quodvis syncategorema, ut connotatum actus obiectuum per talem propositionem negari, opus non sit, quod negatio talis actus expella simul negatio ipsius syncategorematis sit, & multò minus, quod sit affirmatio tacita eius, & consequenter, neque sit necessarium ad hoc ut intellectus neget talem propositionem, quod fundamentum ullum habeat ad negandum, vel affirmandum syncategorema, dum habeat ad negandum actum; Imò neque eger fundamento ad negandum determinatè actum, dum habeat ad negandum syncategorema, vel actum sub disunctione; siquidem, quis deiciente, deficeret actus, prout connotans syncategorema, quod solum exposcit iudicium negans dictam propositionem.

300 Vnde secundò sequitur. Quod dictum est de syncategoremati posito ex parte subiecti, vel prædicati propositionis, eodem modo habere locum in ipso subiecto categorematico, sive directo propositionis. Nam & hoc connotatur per actum significabilem per verbum, in quem potissimum tendit iudicium affirmativum, aut negativum, prout latius etiam loco citato explicatum est.

301 Quia cum ita sint, iam pro re nostra sequitur tertio. Ad hoc ut propositione affirmativa sit per se nota ratione syncategoremati adiuncti ex parte subiecti, ipsum syncategorema omnino debere esse per se notum sive noscibile; alioquin non præbe-

bit propositione per se fundamentum sufficiens ad iudicandum ipsam ex terminis; sed forinsecus erit querendum. Itaque, quia iudicium huius propositionis: *Homo admirarius est risibilis* affirmans exprestè, hominem esse risibile, tacitè affirmat, hominem esse admiratum, ut sit ex terminis iudicabilis non solum debet esse per se notum, admiratum esse risibile: sed etiam hominem esse admiratum. Similiterque, quia iudicium huius propositionis: *Causa fumi existentis existit* ita exprestè affirmat, causam fumi existere, ut tacitè affirmet, existere fumum, ut sit ex terminis iudicabilis, non solum debet esse per se notum, sive posita existentia fumi, existere eius causam; sed etiam, existere ipsum fumum. Quod autem dictum est de syncategoremati subiecti directi eodem modo locum habet in ipso subiecto, consentaneum doctrinam traditam. præced. Atque ita, ut hæc propositione ex terminis iudicabilis sit: *Ignis calefacit lignum*, tria per se nota esse debent, nempe ignem existere, lignum existere, & calefactionem existere. Iudicium liquidentem expressum de calefactione prout existente, quo paço ea duo extrema connotat, prout existentia, tacitum eorumdem extremonrum prout existentium debet esse iudicium. Similiter, ut hæc propositione sit ex terminis iudicabilis: *Homo est admirarius*, tria per se nota esse debent, nempe identitas inter hominem, & admiratum, exprestè iudicanda, quam significat verbum est, & quiditas amborum extremonrum iudicanda tacitè, ut prout connotata per ipsum identitatem. Est tamen discriberem inter propositiones pertinentes ad statum quiditatum, & pertinentes ad existentiam, quod in illis quiditas terminorum, quæ connotatur per actum semper est per se nota: quia nihil per se notum, quam vnumquodque esse id, quod ex suo conceptu est. In his verò existentia terminorum, quæ connotatur per actum, non semper per se nota est; atque adeò haec defecctu solum notioritatis terminorum connotatorum per actum possunt non esse per se nota; illæ verò feci.

Quarto sequitur ex dictis. Quemuis discutsum nostrum, præsertim simplicem, aut breuem ad iudicium ipsi æquivalentem reduci posse. Id enim fieri, si antecedens discursus iunctum consequenti, ut quoddam eius syncategorema, integrum propositionem cum illo componat, per vnum iudicium iudicabilem exprestè affirmans actum significabilem verbum, qui prædicatum potissimum est consequentis, & tacitè ceteros terminos per talem actum connotatos. Exempli gratia, hoc iudicium: *Causa fumi existens existit* huic discursui æquivalentes est: *Fumus existit*: ergo *causa eius existit*: & hoc iudicium: *Homo admirarius est risibilis* huic discursui: *Homo est admirarius*: ergo est risibilis. Dixi autem præsertim simplicem, aut breuem. Quia, si discursus est complexus, & longus ob multitudinem illationum, ex quibus coalescit, etiam si ad vnam propositionem obiectuum reduci possit, ea tamen talis erit, qua ob longitudinem, & multitudinem terminorum non facile sub vnicum iudicium nostrum cadere possit. Non tamen obstat, quominus possit, si discursus complexus ex tribus, aut quatuor tantum, aut paulò pluribus simplicibus composto æquivalentes est, ut hæc: *Dens habens esse a se, eternus a parte anteriori, necessarius in existendo, vnicus, & ceterorum entium causa est*, huic discursui complexo æquivalentes: *Dens*

Disp. XIX. De propositionibus Quæst. VIII. 171

Deus est habens esse à se: ergo est eternus à parte antea ergo est necessarius in existendo: ergo est unicus: ergo est ceterorum eniū causa.

303 Quinto sequitur. Ut propositione aequalens discursu simili sit per se nota, debere omnino antecedens discursus in ipsa pro syncategoremati positum per se notum esse, iuxta dicta num. 301. ut vero sit per se nota, quæ aequaliter discursu complexo, debere per se notum esse antecedens primum, à quo erat exordiendum discursus. & ultimum immedieate connexum cum prædicato consequentis, quidquid sit de ceteris intermedietis. Nam alioquin, non erit propositione ex eiusmodi antecedentibus ad formam syncategorematum reducibilis composita ex solis terminis sibi intrinsecis iudicabilis, ut constat ex dictis. Et hæc de propositionibus affirmatiis, seu positivis dicta sunt. Quid vero circa negatiis ex dictis eriam sit inferendum postea subiiciam, cùm de illis speciatim sermo sit.

Propositio 8.

304 Inter propositiones affirmatiis existentiales de prædicato necessario subiecto ex vi dumtaxat connectionis subiecti cum prædicato, & citra omnem experientiam multæ conditionatae, seu hypotheticæ sunt per se nota; abolutæ vero, seu categoricæ prorsus nullæ.

Ratio prioris partis propositionis conspicua est. Quia, ut intellectus ponat in hypothesi quamlibet conditionem, nullo in agere fundamento, sit enim hypothesis per simplicem apprehensionem pro solo arbitrio voluntatis à nobis conceputibile, ut est notissimum. Quoties autem ex hypothesis semel facta, subiectum propositionis cum prædicato appetit immedieate connexum, nihil defideratur, quominus talis propositione sub tali hypothesis sit ex terminis iudicabilis. At multæ dantur propositiones existentiales huiusmodi, ut patet in his: *Si peccauerit homo, rens erit supplicij: Si existerit productio, existet terminus productus: Si Petrus curreret, moneretur: Si Sol liceret, dies esset*, aliisque huiusmodi sexcentis. Ergo inter propositiones existentiales de prædicato necessario multæ per se nota dantur conditionatae, seu hypotheticæ. Quod erat probandum.

305 Posterioris autem partis propositionis non minus est manifesta ratio. Quam, ut exhibeam, suppono primum: nullam veritatem quiditatem cum aliquā veritate existentiali connexam esse connectione immediatā, & à nobis per se noscibili. Quia nulla veritas quiditativa cum aliquā veritate existentiali creata, connexa est vñlā connectione prout demonstravimus disputatione 14. questione quarta: Siquidem omnis veritas quiditativa est necessaria, & omnis existentialis creatio est contingens, necessarium autem cum contingente connecti repugnat, ut est notum Ex connexione, quanum cum existentia diuinā habet quiditas Dei, arque eriam quiditas aliarum rerum aut non est immediata, aut non est à nobis per se noscibilis pro statu praesenti ut *suo loco* ostendemus. Suppono secundò ex dictis nullam propositionem comparatione nostri per se notam esse, nisi, quæ, vel cadit sub experientiam nostram, vel habet subiectum connexum immediatē cum prædicato connexione per se à nobis noscibili.

306 Quibus suppositis, formo iam sic rationem. Nulla est propositione affirmativa absoluta, seu categorica existentialis de prædicato necessario ad

Pharsus Scientiarum Tom. II.

creataram perrinens, quæ non supponat, suum subiectum absolutē existere: tum, quia actus absolutē existens ex parte prædicati positus, & per verbum significatus, non potest non connotare suum subiectum, prout absolutē existens, ut constat: tum, quia subiectum nequit absolutē esse, ut est, in tali propositione, connexum cum prædicato, prout existente, nisi quoad suam absolutam existentiam; siquidem quoad suam absolutam quiditatem esse connexum cum illo nequit, iuxta suppositionem primam. Ergo nulla eiusmodi propositione iudicari potest, quin tacitè saltem iudicetur; subiectum eius absolutē existere, iuxta doctrinam statutam *proposit. 7.* Hæc certa. Pergo. At nequit citra experientiam iudicari per se, & ex terminis de subiecto, quod abolutē existit: quia id est iudicare ex terminis citra experientiam propositionem de prædicato contingente subiecto contra *proposit. 4.* Ergo nulla ex prædictis propositionibus ad creaturam spectans citra experientiam est ex terminis iudicabilis; sed neque propositione eiusmodi spectans ad Deum est a nobis ex terminis iudicabilis iuxta suppositionem primam. Ergo nulla prorsus talium propositionum citra experientiam est per se nota comparatione nostri. Quod erat probandum. Itaque, quamvis ignis naturaliter cum productione caloris connexus est, hæc propositione: *Ignis producit calorem* non est per se nota, nisi comparatione experientis, ignem existere. Et in ceteris pariter.

Et hæc quidem de propositionibus per se notis affirmatiis, seu positivis hactenus dicta sunt. Superest modò, ut etiam de negatiis speciatim dicamus.

Propositio 9.

Inter propositiones negatiis tum conditionatae, tum absolutas spectantes ad statum rerum 309 quiditatium multæ sunt per se nota.

Ille omnes nimirum, quarum subiectum cum termino, quod de illo negatur, oppositionem immediatam intra ipsum statum quiditatuum, atque, per se noscibilem habent, ut sunt ex abso-
luti: *Totum non est aequalis sua parti: Peccatum non est dignum premio: Circulus non est triangulus, &c cetera huiusmodi.* Ex conditionatis autem: *Si Angelus efficit totum, non efficit aequalis sua parti: Si qua actio fuerit peccatum, non erit digna premio: Si qua figura fuerit circulus, non erit triangulus, &c similes.* Dari autem huiusmodi negatiis propositiones per se notas in omnibus scientiis agentibus de rebus, prout in statu quiditatuo, tum evidentes, tum probabiles, tum etiam interdum improbabiles, quæ eiusmodi scientiarum principia negativa sunt, & ex le cunctis scientificis manifestum, & ex dictis *proposit. 1* perspicuum est.

Perinde autem est, spectato nostro modo concipiendi, subiectum dictatum propositionum esse immediatè oppositum termino, qui de illo negatur, atque esse immediatè connexum cum talis termini negatione, tanquam cum passione quadam negativa sibi immediata, ita enim nos huiusmodi negationes solemus concipere, tametsi re ipsa intra statum quiditatuum tales negationes, seu veritates negativa non dentur, uti dantur intra statum existentiale. Proindeque, cognoscentes intuitiū de rebus, prout in statu quiditatuo, iudicia negativa (sicuti nos habemus) non habent, sed ex dictis *proposit. 1* perspicuum est.

tantum de rebus, prout in statu existentiali, ut ex doctrinâ statutâ *suprà disp. 10. & 11.* satis est notum. Ob id potius dixi, tunc propositionem negatiuam per se notam esse, quando subiectum immediatè est oppositum termino de ipso negato, quâm quando subiectum immediatè est connexum cum negatione talis termini: quia fundumentum reale ad talem propositionem iudicandam ex terminis illa potius oppositio est, quâm ista connexio; siquidem illa oppositio re ipsâ datur, secùs ista connexio, nisi per quamdam solum aequivalen-
tiam comparatione nostri. Recognoscere insuper doctrinam traditam *disputatione nona quâsione tercia.*

310 Colligeque ex his, huiusmodi negatiuas propositiones per se notas ad eas reduci: quæ de paf-
fione immediatâ subiecti sunt, iuxta dictâ *propositio-
nem tercia*, non ad eas, quæ sunt de pâdicato
essentiali, nisi fortassis nos aliquando de subie-
cto, prout negatione affecto, ipsam pâdicemus
negationem aut positivæ, aut negatiuæ, ut, si dicas:
Totum carens aequalitate cum sua parte ipsâ caret,
aut *sua parti aequalis non est*. Tunc enim, iuxta
nostrum concipiendi modum, talis propositione de
pâdicato essentiali erit.

Propositio 10.

311 Inter propositiones negatiuas spectantes ad sta-
tum existentiali de negatione contingente sub-
iecto multæ absolutæ, seu categoricæ nobis sunt
per se notæ; hypotheticæ vero nullæ.

Quemadmodum enim, experientia positiva suf-
ficiens fundumentum est ad affirmandum ex ipsis
terminis apprehensionis existere in rerum naturâ abso-
lutè id, quod sub experientiam cadit, iuxta dictâ *propositio-
nem quarta & quinta*; ita ad negandum
ex ipsis terminis apprehensionis aliquid in ream na-
turâ existere, sufficiens fundumentum est nobis
experientia negatiua, id est, non experientia, quod,
si existet, circa omne dubium expeririemur. Hoc
pacto ex ipsis terminis apprehensionis iudicio nunc
Papam in hoc cubiculo pâscentem non esse: quia
nullatenus superior eius pâscentiam, experturus
circa dubium, si esset pâsens. Et in ceteris par-
ter. Itaque, eo ipso, quod non superior id, quod
experiri, si adesset, sufficiens fundumentum est,
vt meus intellectus iudicet per species alienas,
quas habet experientiarum similius, tum me id
nunc non experiri, tum id non adesse. Ex quo pa-
tet prima propositionis pars.

312 Secunda autem inde etiam probatur: quia sicut
defectu experientia positivæ non sunt ex terminis
iudicabiles propositiones conditionatae affirmati-
væ de pâdicato contingente subiecto, ut dictâ
propositio quinta statutum est; ita pariter defectu
experientia negatiua non sunt ex terminis iudicabiles
veritatis similes negatiuæ. Experientia
quippe negatiua tantum valet ad iudicandum,
non adesse absolute id, quod, si adesset absolute,
sub experientiam caderet, ut satis ex se est no-
rum.

313 Vnde collige, propositiones negatiuas per se notas, de quibus nunc agimus, de pâsente, & de
prâterito, non vero de futuro esse posse, iuxta dictâ
de similibus affirmatiis *propositio sexta*. Quia
sicut se habet experientia tum pâsens, tum pâ-
terita ad iudicandum ex terminis existere, vel ex-
tiriisse id, quod cadit nunc, aut antea cecidit sub
experientiam, ita se habet experientia negatiua

tem pâsens, tum pâterita ad iudicandum ex te-
minis, non existere, vel non existisse id, quod
nunc non cadit, aut antea non cecidit sub expe-
rientiali, casuorum haud dubiè, si existere nunc,
aut antea existisse. De futuris autem, ut nulla est
positiva experientia, ita neque est negatiua, pro-
pti requiritur ad iudicandum ex terminis ea fore,
aut non fore, ut satis ex se est notum. Recognos-
ce dicta circa *propositio sextam* & hoc propo-
nalter applica.

Propositio 11.

Inter propositiones negatiuas existentiales, de
negatione necessaria subiecto ob oppositionem
subiecti cum termino negato, multæ non solum
conditionatae, sed etiam absolutæ sunt per se no-
tae ex vi dictæ oppositionis præcisæ circa expe-
rientiali omnem tam positivam, quâm negati-
uam.

Ex de propositionibus quidem huiusmodi con-
ditionatis negatiuas eodem modo venit probanda
propositio, ac de affirmatiis similibus probata est
propositio octava. Nam sicut haec affirmatiæ: si
existerit ignis, calefaciet: *Si homo peccaverit*, di-
gnus erit supplicio, & similes, sunt per se nota-
tae iuxta dictâ, ob connexionem per se noscibilis
subiecti cum pâdicato sub data hypothesi; ita
haec negatiuæ: si existerit ignis, non frigescat: *Si*
homo peccaverit mortaliter, non habebit gratiam: *Si*
non existerit ignis, non calefaciet, & similes, per
se nota sunt ob oppositionem per se noscibilis
subiecti cum negato termino sub data hypothesi.
Quisrationem deditus *locus citato*.

De propositionibus vero absolutis negatiuas in-
de dictio probatur: Quia, quæ aliqua extrema ex sua naturâ, ex suove conceptu obiectu in ordine ad existendum opposita sunt, atque adeo inepta, sive impotentia de suo ad ex-
istendum simul. talisque oppositione immediata, &
per se noscibilis est intra statum quiditatum, ut sepius evenit, in promptu est ex solis te-
minis iudicare, talia extrema de facto non ex-
istere simul, cum sit per se noscibilis, & valde evidens, de facto non existere simul, quæ
non possunt simul existere. Idem autem est iudicare,
vnus eiusmodi extermorum non co-
existere alteri, sive alteri non conuenire existen-
tialiter, prout propositiones negatiæ abso-
lutæ, de quibus agimus, ordinariè pâ se ferunt.
Illa igitur in eiusmodi casibus ex vi talis op-
positionis præcisæ, & circa omnem experientiam
per se nota sunt. Sic per se notum est, ignem
non frigescere, & nolentem quidquam non vel-
le id ipsum: quia ignis frigescationi a se con-
traria, & nolito volitioni eiusdem obiecti, op-
ponuntur in ordine ad existendum oppositione
per se noscibili. Pariterque evenit passim in aliis
huiusmodi.

In quo propositiones categoricæ negatiæ, de
quibus agimus, ab affirmatiis eiusdem generis
differunt. Ex illis enim nulla est per se nota ci-
tra experientiam, ut *propositio octava* citata
ostendimus, quantumvis termini eius conne-
xione per se noscibili connexi sint, cum tamen
ex his multæ sint tales, quæ terminos habent op-
positos oppositione per se noscibili. Cuius di-
serimini ratio conspicua est: quia connexionis
termini cum alio in ordine ad existendum
secundi

secundi ex suppositione existentia primi, atque ad ead ad affirmandum, secundum coexistere primos; cumque secundum coexistere primo affirmare absolute nequeat, quin tacite saltem affirmetur, existere primum, iuxta doctrinam statutam proposit. 7. & primum existere circa experientiam affirmari non possit, iuxta proposit. 4. conficitur, nullam huiusmodi propositionem affirmatiuam vi connexionis terminorum præcisè ex ipsis terminis circa experientiam affirmabilem esse. At oppositio vnius termini cum alio in ordine ad existendum per se inducit ad negandum, utrumque simul existere, atque adeo etiam ad negandum, secundum coexistere primo; cumque bene possit absolute negari, secundum coexistere primo, quin, adhuc tacite negetur, aut affirmetur, existere primum, iuxta doctrinam etiam statutam proposit. 7. conficitur, eiusmodi propositiones negatiuas vi oppositionis terminorum præcisè circa omnem experientiam ex ipsis terminis esse negabiles, quando per se talis oppositio noscibilis est.

317 Cæterum: quia vi præcisè eiusmodi oppositionis per se noscibilis solum negari potest ex terminis coexistentiis extermorum oppositorum; atque adeo, existentia tantum alterius eorum sub disunctione. Ad hoc ut vnius eorum determinatè existentia negetur, iam experientia erit necessaria, vel negatiua eiusdem, si illud sit ex genere eorum, quorum negatio est cognoscibilis per experientiam negatiuam; vel potius alterius eius determinatam existentiam noscibanc, inducensque vi oppositionis ad determinatè negandam existentiam alterius.

Propositio 12.

318 Omnis propositio per aliud nota, sive noscibilis, ad quemcumque statum pertineat, vi connexionis formalis, aut æquivalentis illius, tanquam antecedentis cum ipsa tanquam cum consequente est iudicabilis.

Quia omnis discursus humanus medio quo ex aliquo antecedente prius iudicato infertur consequens, quale est omnis propositio nota per aliud, in connexione, aut formalis, aut æquivalente, antecedentis cum consequente nititur, ut disput. 2. q. 5. & sive alias dictum est. Dic formalis aut æquivalente: quia quando consequens est negatiuum, illatio eius ex antecedente sive non in reali connexione antecedentis cum consequente; sed in reali oppositione antecedentis cum obiecto negato in consequente fundatur, iuxta ea, quæ dicebamus proposit. 9. tunc scilicet, quando agitur de negationibus intra statum quiditatuum præcisè, intra quem non datur re ipsa, & formaliter veritatis negatiuam: tamen positiua, quæ datur, æquivalenter per negatiuam à nobis sive iudicentur, ut cùm dicimus: *Homo non est lapis: lapis non est risibilis, &c.* De quo plura in locis ibi citatis. Itaque in omni discursu de consequente affirmatio, aut negatiuo existentia, connexione formalis interuenient antecedentis cum consequente. In discursu tamen de consequente negatiuo quiditatuum æquivalentem dumtaxat. Quod tamen satis est, ut absolute dicatur, ut inos sive diximus; & dicemus, omnem discursum humanum in connexione antecedentis cum consequente fundari.

Pharus Scientiarum, Tom. II.

Consectaria præcedentis doctrinæ.

Consectarium 1.

Divisio propositionis per se notæ, qua cum 319 sancto Thoma 1. p. quæst. 2. art. 1. plerique Theologii vtuntur, in per se notam secundum se, & per se notam quoad nos, si bene intelligatur, optima est, quidquid nonnulli contradicunt.

Quod, ut ostendam noto primò, eam propositionem iure optimo dici per se notam secundum se, quæ ab aliquo intellectu per se immediatè est cognoscibilis, seu iudicabilis. Propositionem, quæ aptitudinem habet, ut per se immediate, sive ex ipsis terminis indicetur ab aliquo intellectu, quicunque ille sit, quasi à natura, atque adeo secundum se habet esse per se notam, seu noscibilem, tametsi à multis aliis intellectibus ob eorum imperfectionem ita nosciri non possit. Secundò noto, prædictam divisionem bifariam usurpari posse. Primiò ita vniuersitatem, ut divisionem omnem propositionem complectatur per se noscibilem, tam per proprias, quam per alienas species. Secundò minus vniuersaliter, itavt divisionem solum claudat propositiones per se noscibles per species alienas. Igitur, si priori modo accipiatur, nulla omnino erit propositio, quæ non sit per se nota secundum se: quia nulla est, quæ per species proprias non sit per se, & immediatè noscibilis, saltem supernaturaliter, respectu aliquius intellectus, ut ex superiori dictis constat. Quoad nos verò præter per se notas per species prorsus alienas, dumtaxat erunt per se nota, quæ cadunt sub experientiam nostram; quodammodoque subindenoscibles per proprias species respectu nostri dici possunt. Si verò posteriori modo accipiatur divisione, illæ propositiones erunt per se nota secundum se, quæ sunt de subiecto immediatè connexo cum prædicato, aut propriæ, & formalis, aut æquivalenti connexione, iuxta superiori dicta: quia tales propositiones de suo sunt per se noscibles ab intellectu valente per se immediatè penetrare talem connexionem, tametsi ab intellectu nostro pro statu præsenti ea penetrari, sive deprehendi non possit. Quoad nos verò erunt per se nota illæ, quarum connexione immediata subiecti cum prædicato deprehensibilis à nobis, sive penetrabilis est, illæ verò neque quoad nos, neque secundum se erunt per se nota, quarum subiectum cum prædicato non est immediatè connatum, quia circa huiusmodi immediatam connexionem, & circa experientiam, à nullo intellectu per solas species alienas potest per se immediatè illa propositio cognosci, ut etiam constat ex dictis in superioribus. Ex quibus patet item ad ea, quæ contra dictam divisionem ab Aduersariis solent opponi.

Consectarium 2.

Omnis scientia humana absoluta de rebus pro 320 ut absolute existentibus, quam Phystam dicimus, quæ parte affirmativa est, à propositionibus de rebus singulatibus sumit exordium, quæ parte verò est negativa, à propositionibus tum de singulatibus, tum de vniuersalibus rebus exordium suum poret desumere.

Quia propositiones affirmatiæ per se notæ de rebus, prout absolute existentibus, quæ huiusmodi

P 3 scien

scierat quā parte affirmativa est, sunt prima principia, at & che non possunt ab iis quae sub experientiam cadunt iuxta dicta *proposit.* 4. Sub experientiam autem duntaxat cadunt singularia, ut est notum. Ex propositionibus vero negatibus per se notis de rebus, prout ad statum absolutum existentiam pertinentibus, quae scientiae quā parte negativa est, sunt prima principia, aliae sunt, quae solum cognoscibilis possunt per experientiam negatiuam, quae etiam de singularibus tantum est; aliae, quae aliunde vi oppositionis terminorum circa omnem experientiam sunt cognoscibilis, quae propter ea vniuersalibus esse possunt; de factō que plerumque sunt, iuxta *propositionem decimam* & *undecimam*.

321 Porro propositiones sub experientiam cadentes, esti de rebus singularibus sint, atque adeo absolutē sint singulares, prædicta tamen, quae de illis prædicant, ex vniuersalioribus de suo sunt, ut implirimum: quia hæc potius, quam alia magis peculiaria reprehenduntur a nobis in illis mediis experientiis, ut aliajam in *superioribus* notatum est. De re quippe visâ, aut per alium sensum sensa prompte iudicamus, quod exigit, quod potest existere, quod est magna, aut parua, quod est distincta ab aliis, & eas aut similis, aut dissimilis, aut æqualis, aut inæqualis &c. Quae omnia ex prædicatis de suo, & ex se vniuersalioribus sunt; cum tamē de illa media sola experientia eius non possumus iudicare alia specialiora, ut, quod habet talem, aut talem virtutem, istam, aut illam proprietatem nobis occultam &c.

Consectarium 3.

322 Longè plura ad negandum, quam ad affirmandum res absolute existere, habemus principia.

Quia imprimis plura sunt, quae non experimunt, experti, si adessent, quam, quæ experimunt, de pluribusque subinde ob experientiam negatiuam possumus experientiam negare, quam affirmare ob positivam. Præterea autem de pluribus aliis ob oppositionem, quam habent ex conceptu suo in ordine ad existendum, a nobis noscibilem, coexistens etiam absolutam negare possumus, prout constat ex dictis.

Consectarium 4.

323 Omnis scientia humana tum conditionata, tum absoluta de rebus prout in statu quiditatu, quam Metaphysicam appellamus, principia haberet ex se vniuersalia in connexione, oppositione terminorum per se noscibilem fundata. Eaque tum conditionata, tum absoluta.

Tales namque sunt propositiones per se notæ tum conditionatae tum absolute, de rebus, prout in statu quiditatu. Quæ ex se communes sunt omnibus similem quiditatem, similemve conceptum obiectum habentibus, ex ipsisque terminis apprehensis innotescunt, ob connexionem, oppositionemve immediatam in ipsis terminis apprehensam, prout ex dictis etiæ est notum.

Consectarium 5.

324 Scientia humana conditionata de rebus propter conditionatae existentibus, in aliquâ differentiâ temporis, quam etiam Physicam appellamus, partim principia haberet intra ipsum statum conditionatum.

natum in connexione, oppositione terminorum fundata circa omnem experientiam, partim nulla principia prima haberet intra statum conditionatum, sed a principiis absolutis cadentibus sub experientiam sumit exordium.

Etenim cum nulla propositio conditionata sub experientiam nostram cadere possit, iuxta *proposit.* 5. & 10. nulla utique propositio conditionata est a nobis cognoscibilis pro statu praesenti, nisi vi connexionis, oppositionis, aut conditionis cum conditionato, aut, quod, in idem recidit, alterius obiecti connexi cum conditionato, ipse oppositi ex hypothesi conditionis, siquidem aliter, quam per experientiam, vel vi connexionis, oppositionis terminorum nulla propositio obiectum a nobis cognoscibilis, sive iudicabilis est, ut ex dictis in superioribus satis superque constat. Connexio autem, aut oppositio conditionis, aut alterius obiecti cum conditionato ex hypothesi conditionis, duplex, quod ad rem attinet, est. Altera, quæ circa omnem experientiam, vel ex solis terminis apprehensis, vel per discursum a nobis assecurabis, sive cognoscibilis est. Altera, quæ nisi interueniente experientia, a nobis assequi, atque adeo cognosci nequit. Prioris generis est connexio, quam habet totum cum eo quod sit maius sua pars, & quam habet peccatum cum dignitate pœna; alioquin huiusmodi. Similiter prioris generis est oppositio, quam habet totum cum eo quod sit æquale sua pars, & quam habet peccatum cum dignitate pœnæ; & similes. Posterioris vero generis est connexio, quam habet ignis cum lumine, & quam habet magnes cum attractione ferri, & quam habet piper masticatum cum productione caloris, & cetera huius generis. Similiter posterioris generis est oppositio, quam habent calida cum frigidis, secca cum humidis, alba cum nigris &c.

Igitur, scientia conditionata de rebus, propter conditionatae existentibus, fundata in connexione, oppositione primi generis principia haberet intra statum rerum quiditatum, atque adeo etiam intra statum ipsum conditionatum existentiam, independentia ab experientia: quia ex ipso, quod ex terminis apprehensis circa experientiam a nobis iudicabilis est, totum de suo esse maius sua pars, & peccatum de suo esse dignum pœna, ex terminis quoque apprehensis est iudicabile independenter ab experientia, totum exiturum maius sua pars, si exiterit, & exiturum dignitatem pœna, si exiterit peccatum. Pariterque in similibus. Scientia vero conditionata de rebus, propter conditionatae existentibus, fundata in connexione, oppositione secundi generis nulla principia per se nota habet intra ipsum statum conditionatum: quia ciuiusmodi connexio, sive oppositio, cui submittitur, per se, & ex solis terminis nunquam est noscibilis nobis; sed semper mediæ absolute experientia venimus in notitiam eius. Inde enim scio absolute, magnetem lapidem necessitate naturali esse attractionem ferri, atque adeo fore ut illud attrahat, si ei applicetur: quia vidi, experimentaliterque deprehendi, semper illud attrahere, quoies ei applicatur. Similiter, quia sœpe expertus sum calorem piperis masticati, & illud productum esse calor, & fore ut producat, si masticetur, iudicare valeo. Et in ceteris pariter.

Consectarium 6.

Omnis scientia, sive notitia humana, humani-
tus acquisibilis si sit Metaphysica vni connexione
oppositio

Disp. XX. De argumentationibus. Quæst. I. 175

oppositionis terminorum subnixa est. Si verò sit Physica, tum experientiæ, tum connexioni, oppositionis terminorum subnittitur.

Quia, si sit Metaphysica, tam principia, quām, quæ ex principiis inferuntur medio discursu, vi connexionis, oppositionis terminorum à nobis iudicando veniunt. Si autem sit Physica, omnia eius principia absoluta per experientiam innoscunt; conditionata verò, quæ habet, & cætera, quæ ex vtrisque deducuntur discursu facta, vi connexionis, oppositionis terminorum veniunt intelligenda, vt constat ex dictis. Ad Physicam autem reducitur faltem ex parte quævis notitia fidei humanitatis acquisibilis: quia principia fidei, quæ sunt aliena testimonia, aliter quam mediâ experientiâ nobis innoscere nequeunt. Physicam autem appellamus vniuersalissimè sumptam, quæ de rebus iudicat, propter in statu existentiali, qualiter iudicatur de rebus cadentibus sub experientiam, juxta dicenda latius inquit *dis. p. 2. 1.*

Confectarium 7.

327 Ars vniuersalis sciendi, proficiendique in omni humanâ scientiâ, sive notitiâ, camque sine fine augendi, ac semper prorogandi, nouis quotidiis veritatis detectis, qua latebant antea, ea vnicce erit, qua modum, methodumque præscripient, tum experiendi, cum terminorum conexiones, oppositionesque immediatas in omni materiâ inueniendi, sive deprehendendi.

Constat ex dictis. Cum enim, vt vidimus, nulla propositio obiectiva sit iudicabilis, atque adeo scibilis à nobis, nisi, vel mediâ experientiâ, vel mediâ deprehensione connexionis, oppositione terminorum eius, & conexio, oppolitione terminorum mediata aliter, quam deprehensio prius immediatis, quæ interueniunt, illamque componunt, deprehensibilis non sit, manifeste consequitur, eam Arctem, quæ viam ostendit, & ianuam aperit vniuersalem, tum ad experimenta capienda, tum ad connexiones, oppositionesque immediatas terminorum deprehendendas, seu inueniendas, vniç Arctem vniuersalem sciendi, scientiasque omnes (quæ sine fine augeri possunt, vt *infra* demonstro) in infinitum augendi, ac semper propagandi esse. Quænam autem sit eiusmodi Ars, & qualis, *disp. 2.3. exhibebo.*

328 *Sequebatur modo tractandum de propositionum fallaciis, seu deceptionibus, atque adeo de propositionibus fallaciis, seu deceptoriis. Sed de his commodiis agemus infra dīp. 20.9.12.*

DISPUTATIO. XX

De argumentationibus

IN hac disp. de argumentatione correspondente humano discursui, de quae eius speciebus tractandum nobis est. Et quoniam argumentationes obiectivæ, & formales, hæc tum mentales, tum vocales, aut prolatæ, aut scriptæ vicissim sibi lucem præstant, promiscue ferme agemus de omnibus. Quemadmodum de terminis, & propositionibus tum obiectivis, tum formalibus, siisque, aut prolatis, aut scriptis

in duabus precedentibus disputationibus actum a nobis est.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit argumentatio, & quotuplex?

Argumentatio est oratio, quā ex alij quo antecedente enuntiato consequens aliquid infert enuntiatiū. Accipio enim argumentationem vniuersitatem oratione correspondente discursu humano stricte sumpto, ipsūsumque etiam complectente. Discursus autem humanus stricte sumptus, nimirū illatiuus, ea operatio mentalis est, quā ex vna; vel pluribus veritatis cognitis, seu per iudicium deprehensis ad aliam cognoscendam, seu iudicandam intellectus nostrarum transcurrit, ductus connexione: quā videt id, quod prius iudicatur (& antecedens appellatur) cum eo, quod ex illo infert (& consequens dicitur) connecti, protus supra disput. 2. quæst. 2. dñus. 1. rursus quæst. 5. dicitum à nobis, & latius explicatum est. Itaque argumentatio mentalis formalis ipse dictus discursus est, vocalis autem, & scripta oratio illi correspondens vocalis, & scripta. Omnesque tres comprehendit definitio proposita. Per quam venit intelligendum, argumentationem formalem in vniuersum eam orationem esse, per quam aliquid obiectum iudicatur, aut simplex, aut ex pluribus factis iudicabilibus complexum prius affirmatur, aut negatur, aut partim affirmatur partim negatur, indequē transfit ad aliud pariter affirmandum, sive negandum propter connexionem repertam in priore cum posteriore, indicate illam particulā aliquam illatiuū, vt: Petrus currit: ergo mouetur: Omnis homo est animal: aliquod risibile est homo: ergo aliquod risibile est animal. Ignis est iuxta lignum: ergo ignis producit, & lignum recipit calorem. Vnde patet, argumentationem formalem orationem quandam esse complexam, sive compositam ex pluribus propositionibus formalibus subordinatis, & quodammodo copulatis per particulū illatiuū ergo, vel similem, ut pluribus gentes de discursu, qui argumentatio mentalis est, locis citatis explicimus. Quia ad rem widenda, & suā proportionē seruata, sunt applicanda. Ex quibus apparet, quid sit argumentatio obiectiva, cum aliud non sit ab obiecto argumentatio.

Iam vero argumentatio sumpta vniuersitatem totius modis venit imprimis diuidenda, quot *disp. 2.9.2.* citata diuis. 8. diuisus est a nobis discursus. Quocirca, primò penes diversitatem antecedentis, & consequentis simplicis, complexi, positivi, negatiui, & mixti in 25, membra est diuidenda argumentatio, sicut ibi discursus. Rursusque quodvis eorum in alia quinque penes diversitatem connexionis antecedentis cum consequente Metaphysicæ, Physicæ, & Moralis in supremo, medio, & infimo gradu.

Secundò argumentatio de antecedente comple-
xa , aut est de antecedente , cuius partes in diuisim
connectuntur cum consequente , aut de antecedente
, cuius partes connectuntur diuisim. Quæ differ-
entia valde est notanda , ut latius *ibid.* diximus cir-
ca discursum.

Tertiò argumentatio sumpta vniuersè alia eu-
dens est, alia obscura. Idque aut ex parte antece- 5